է որ գերեզմանն իջնայ . . . Հիմա որ նորէն մարմինը հոգւոյն հետ կը միանայ, կը տեսնայ նորէն ժամանակը, կ'ուզէ անոր ըրած խաբէութիւնները երեսը զարնել, բայց ժամանակը՝ որուն օրհասը մերձեցած է, անոր երեսին կը կանչէ . “ Անմիտ, ինչու խաբուեցար . . . թէ որ դուն երկնաւոր կենաց գրոյն խօսքին միտիկ ըրած ըլլայիր, կ'իմանայիր որ ես ներկայ կէտ մի եմ առանց ապագային գալիքը գիտնալու ու ցուցընելու, կ'իմանայիր որ ներկայ կէտ ալ ըլլալովս՝ ես իմ վրաս իշխանութիւն մը չունիմ, հապա ամէն իշխանութիւն ժամանակին բացարձակ տիրոջը ձեռքն է : . . . Դուն հաւտացիր ինծի, բայց պէտք չէիր հաւտալ . . . Ես խաբեցի զքեզ, բայց դուն ալ գիտէիր որ այս է իմ սովորութիւնս . . : Ո՛ երիտասարդք, դուք որ դեռ չէք ինկած այս խաբեբային ծուղակին մէջ, զգուշացէք, անոր որոգայթներէն . . : Ու թէ որ այս երիտասարդին օրինակովը չխրատուիք, դուք օր մը անկէ աւելի անմիտ պիտի սեպէք ինքզինքնիդ : . . .

Այս դասին ետեւէն կու գան տարիներով բեռնաւորեալ ծերեր, բայց անոնք ալ ժամանակին նենգութեանցը դէմ սրդողած . “ Իրաւցընէ, կ'ըսեն, դու մեզի երկայն ատեն տուիր, և մեր պատանեկութեան ու երիտասարդութեան ատեն տուած խոստմունքներդ պահեցիր, բայց ան ալ զմեզ խաբելու համար միայն : Այնպէսով վարժեցուցիր զմեզ քու ստուերուդ հաւտալու . և մինչ մեր ատենն էր ալ քեզի ականջ չդնելու, քու անոյշ կերպերովդ զմեզ որոգայթիդ մէջ անփրկելի կապեցիր : . . .

Ես յաւիտենականութեան դրան քով նստած այս բաներս մտածելուս ատենը, կը զարմանայի այս վերջիններուս ըրած գանգատներուն վրայ, որոնք պէտք չէին իրաւցընէ անօրէն ժամանակէն խաբուիլ . . . ո՛ անզգոյշ ծերեր, ո՛վ ձեզմէ աւելի կրնար նախագուշակ ըլլալ ժամանակին պատրանացը . . : Թէ որ երիտասարդաց դէմ որոգայթներ կը բանեցընէ, հապա ինչ պիտի չընէ ծերոց, որոնց արդէն դուռը ձեռք առած է . . : Ո՛ հասակնիդ առած մարդիկ, գոնէ ձեր բազմամեայ փորձառութիւնը ձեզի պատճառ ըլլայ ժամանակին գոյնզգոյն կապանքներէն արձըկուելու :

Անոնց վերջը դէպ 'ի յաւիտենականութիւն կը վազեն խել մը պարապորդ, մոլի ու անգործ մարդկանց բազմութիւն, որոնց ամենուն ալ բերանը նոյն գանգատները, նոյն ցաւերը, նոյն զիղջերը կը քալեն . բայց ժամանակը անոնց դիմաց՝ իր սկիզբէն մինչև վերջը բանեցուցած խարդախութիւնները ու խաբէութիւնները դրած՝ կը ցուցընէ իրենց որ իր ըրածները նոր բան չեն, հապա աշխարհիս սկիզբէն մի և նոյն հընարքները 'ի գործ դրեր է՝ իր ծուղակին մէջ զմարդիկ որսալու . անմիտ դուք էք, կ'ըսէ, որ իմ այսչափ խաբէութիւններս տեսնալու աչուըննիդ չիբացիք, ու ինձմէ չզգուշացաք . . . Ճշմարտութիւն . . . ո՞ր արդարացումն կամ չքմեղանք իրեն դէմ կը զօրէ : . . .

Գոցուեցաւ յաւիտենականութեան դուռը, մեռաւ ժամանակը . . . 'ի յաւիտեանս չքացուելու գերեզմանին վրայ գրուեցաւ արձանագիրը “ Ոչ ևս է այլ ժամանակ ” . . : Իսկ ես իմ այս խորունկ մտածութիւններէս արթննալով, ու ես ինքզինքիս վրայ դառնալով, իմ ու իմ հասակակցացս ու կենակցացս ըզգուշութեան համար Առաքեալ հետ կ'ըսեմ . “ Նայեցէք որ աղէկ օրերը ձեռքէ չհանէք, ու ձեր օրերուն ամենամանր մասն ալ պարապ չանցընէք ” :

ՆԿԱՐԱԳԻՐ

Կեբէս յոյն իմաստասիրին մարդկային կենաց պատկերը : (Եր . 332)

“ ԱՍԱՆԿ բաղդի մը կը հանդիպին ուղղութեան յայնին հետևողները . բայց ափսոս որ շատերն ալ՝ ուղղութեան անուամբը կը մեծարեն այն միւս շրջափակին մէջ նստող հագուած ու զարդարուած կինը, մինչդեռ ինքը ուղ-

ղութեան հակառակամարտ թշնամին՝ սուտ թելադրութիւնն է ։ Սակայն բուն ուղղութեան հետեւողներն ալ հարկ է որ իր քովէն անցնին, որովհետեւ ուրիշ ճամբայ չկայ . և երանի իրենց թէ որ անոր սուտ հրապոյրքներէն չխաբուելով՝ ճամբանին առաջ տանին ։ Վասն զի կը տեսնենք որ ինքն ալ իր պաշտօնատէրներն ունի, քերթողք, հռետորք, երաժիշտք, չափաբանք, երկրաչափք, աստղահմայք, եպիկուրեանք, ճեմականք, բանասէրք, ամէն կարգէ և ամէն աստիճանէ մարդիկ ,, ։

Հարցուցինք թէ ո՛ր ճամբան է մարդուս ճշմարիտ կի՛ բուն ուղղութեան առաջնորդողը ։ — " Հեռուանց կը տեսնէք, ըսաւ, անբնակ՝ անապատ ու նեղ ճամբայ մը, որուն ծայրը անձուկ դուռ մը կայ, և ամենաքիչ մարդիկ՝ որոնք դրան առջևը կը սպասեն . հոն դժուարամերձենալի բարձր տեղ մը կայ, չորս կողմը գահաւանդներով ու ժայռիւք . այն է ահաւասիկ ճշմարիտ ուղղութե՛ ճամբան ։ Պիտի զրուցէք թէ խիստ դըժուարին ու անկոխ կ'երևայ, ինչպէս կրնայ մարդ անկէ անվտանգ անցնիլ ։ Բայց հոն ճամբուն վերը երկու քորք կեցած են Ժուժկալութիւն ու Համբերութիւն . որոնք ձեռուընին երկնցուցած քաջալերիչ խօսքերով կը յորդորեն ճանապարհորդքը որ չվախեն, այնչափ ճամբայ ընելէն ետքը չվհատին, այլ սիրտ առնեն ու առաջ երթան . որովհետեւ այն դժուարին ճամբան կտրելէն ետքը, հանգիստ ու զուարճագեղ արահետ մըն է առջևնին եղածը ,, ։ — Բայց ինչպէս կրնայ ըլլալ, ըսինք, որ կարենան մարդիկ վեր ելլել, որովհետեւ մենք ճամբայ մը չենք տեսներ ։ — " Երկու Յաւերժհարսունք վար կ'իջնան, ըսաւ, ու դէպ իրենց վեր կը քաշեն . կարողութիւն, շունչ ու քաջալերութիւն կ'ազդեն անոնց . և քանի ալ առաջ երթան, այնչափ ուղղութեան ճամբուն կը մօտենան, որ գեղեցիկ է, հարթ, անարգել և անվտանգ . վասն զի անկէց քիչ մը անդին ծաղկազարդ դաշտի մը մէջ, ինչպէս որ կը տեսնէք, երջանկաց բնակութեան տեղն է, ուր ամէն առաքինիք և բարեխրատք կը բընակին ։ Դրանը մօտ պարկեշտ կին մը կեցած է, տարիքը առած, որ արտաքին զարդ ու պաճուճանք մը չունի . որն որ ոչ եթէ բաղդին պէս շրջուն գնտի մը, հապա հաստատուն և անշարժ խարսխի վրայ կեցած է, և քովն ալ ուրիշ երկու կանայք կան, որ կ'երևայ թէ իրեն դստերքն ըլլան ։ Ինքն է ահաւասիկ բուն Ուղղութիւնը, և իրեն ընկերքն են Ճշմարտութիւնն ու Համոզումը ։ Հաստատուն խարսխի մը վրայ կեցած է, որպէս զի ամէնքը իմանան թէ անշարժ ու անփոփոխ է իր ճանապարհը, և պարգևքը անանցական . վասն զի իր ամէն հետեւողացը հաստատուն անդորրութի՛ մը կը բաշխէ, որպէս զի իրենց կենացը մէջ ինչ չար կամ խռովութիւն ալ տեսնեն, ամենևին չտագնապին ։ Իր տաճարէն դուրս, դրան քով կեցած է, որպէս զի հոն ապաւինող հիւրերը ախտերնէն բժշկէ, ու փրկարար դեղով մը առողջացընելով, Առաքինութեան առաջնորդէ ։ Այս բանս ձեզի լաւ բացատրելու համար օրինակով մը հասկցընեմ ։ Ո՛ր հիւանդ մը դարմանելու պատճառաւ թէ որ բժիշկ կանչեն, նախ սրբիչ դեղերով անոր հիւանդութենէն առաջ եկած ապականութիւնները կը ջանայ մաքրել, ու ետքը կը սկսի հիւանդը իր առջի առողջութեանը մէջ կազդուրել ։ Իսկ թէ որ ախտացեալը բժշկին խօսքերուն մտիկ չընէ, անոր դարմանները չուզենայ իր վրան փորձել, զարմանք չէ որ բնութեան տկարութենէն յաղթուի, և ինչուան մահուան վտանգի մէջ ալ իյնայ ։ Ասանկ ալ, մարդկային կենաց մէջ ճանապարհորդ մը՝ ինչուան ուղղութեան տաճարը հասնի, կը բժշկուի, և այն ատեն կ'առնէ իրմէն օշարակ մը, որով իր ունեցած առջի ախտերէն բոլորովին կը մաքրուի ։ Այս ախտերն են տգիտութիւն ու վրիպանքը, հպարտութի՛, ցանկութիւն, անբարեխառնութիւն, բարկութիւն, ագահութիւն, եւն, զորոնք նենգութե՛ բաժակը իրեն մատուցած է ։

“ Այս ախտերէն երբոր սրբուի, այն ատեն կ'առնեն զինքը Գիտութեան և ուրիշ առաքինութեանց բնակարանը կը տանին. և այս առաքինութիւններն են Զօրութեան, Արդարութեան, Բարեխառնութեան, Զգաստութեան, Աշխատութեան, Ժուժկալութեան և Քաղցրութեան, որոնք Ճանապարհորդը իրենց մօրը Երջանկութեան կ'առաջնորդեն, որն որ, ինչպէս կը տեսնէք, տարիքը առած՝ բայց վայելչադէմ կին մըն է, զգեստները վայելուչ՝ սակայն առանց ցուցամոլ շռայլութեան բարձր աթոռի մը վրայ նստած ու ծաղկեայ պսակ մը գլուխը դրած: Երբոր Ճանապարհորդը իր քովը գայ, դստերացը հետ մէկտեղ կ'ելլէ զինքը կը պսակէ, ինչպէս մենք պատերազմներու մէջ կտրիճ ելլող ախոյեանը կը պսակենք. վասն զի ինքն ալ մեծամեծ թշնամեաց յաղթած է, որոնց ոյժը ամէն գազաններուն ունեցածէն աւելի, և զօրութիւնը զամէնքը կ'ահաբեկէ. և ահաւասիկ ինքը այն թշնամիները ոտքի տակ առած և գերութեան շղթաներով պարաւանդած է. տգիտութիւնը, ցաւը, անբարեխառնութիւնը, ագահութիւնը, և ասոնց նման ուրիշ բազմաթիւ կրքեր: Ասկէ ետքը իրեն առաջնորդ առաքինութիւնները կը տանին զինքը իր առջի տեղը, և անկէ բոլոր մահկանացուք և անոնց մոլորութիւններն, ախտերն ու թշուառութիւնները ու բազմազգի նաւաբեկութիւնները կը ցուցընեն, և թէ ինչպէս խեղճերը իրենց թշնամեաց ձեռքը խաղալիկ եղած մոլորաշաւիղ կը թափառին, շղթայից ծանրութիւնը կը զգան ու չեն կրնար խորտակել, երջանկութեան ճամբան անձկանօք կը փնտռեն ու չեն կրնար գտնել: Երանի՜ այն կրից բռնութենէն ազատողին:

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆ

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆ

Ի ՆԱԽԱՎԿԱՅՆ

ՍՈՒՐԲ ՍՏԵՓԱՆՈՍ

Առաջին պտուղ ծառոյն որ 'ի Գողգոթա.

ՇՆՈՐՀԱԼԻ

ՏԱՂ

Ու իմ՞ ճշմարտութեան համր է՞ բարբառ.
Ո՛ր ճառագայթք նորա յամեն յերկիր խոնարհ:
Ինքն 'ի կայս երանաւէտ արփի հորդեալ լուսալիր
Ո՛ անբաւութեանց ունի ծոց զաստուածութեամբըն պարագիր.
Երկինք 'ի նմա կենդանի
Անմահութեանց բուն աղբիւր.
Աստեղք վառին գեղանի
Ի նըմանէ առեալ հիւր: —
Իսկ ընդէ՞ր երկիր վարանի:
Դա կէտ մարդոյն հաստեալ երբեմն յաստուածուստ.
Երանական նըմին վայելք ելին անդուստ.